

Metodológia terénneho výskumu

Školenie v rámci TNM stretnutia na Oddelení slovakistiky Filozofickej fakulty

Univerzity v Novom Sade

Mgr. Katarína Mosnáková Bagľašová

Metodológia terénneho výskumu je vedná disciplína, ktorá skúma a opisuje plánovanie, organizáciu a realizáciu výskumu vrátane vyhodnotenia výskumných dát. Metodológia výskumu teda opisuje viac než len výskumné metódy. Zaoberá sa tým, čo robí výskumník pred vstupom do terénu (plánovanie výskumu), počas terénnej fázy výskumu (použitie výskumných metód) a po návrate z terénu (vyhodnocovanie a interpretácia dát získaných v teréne).

Zdroje na prípravu prednášky: Rudolf Krajčovič – Dialektológia a slovenské nárečia, prednášky z dialektológie prof. Dr. Michala Týra a vlastné poznatky z terénnych výskumov.

Prečo je aj v súčasnej dobe dôležitý terénny výskum?

Ktoré odvetvia používajú metódy terénneho výskumu? (etnológia, etnomuzikológia, sociológia, kulturológia, žurnalistika, ale aj rôzne lingvistické disciplíny, ako je dialektológia, sociolingvistika, bilingvizmus atď.).

Plánovanie terénneho výskumu

A. Stanovenie cieľa výskumu

- Nárečia (lokalita, témy rozhovoru...)
- ľudové piesne
- ľudové tance, zvyky, obyčaje...

B. Technické vybavenie

- diktafón (mobil)
- fotoaparát

- kamera
- pero, písanka

C. Výber informátorov

Prihliadať na to, aby informátori boli:

- Z radov najstaršej generácie
- Aby väčšinu života trávili v rodisku
- Zdraví, dobre artikulovali
- Oboch pohlaví

Realizácia terénneho výskumu

Metódy terénneho výskumu:

1. Metóda priameho kontaktu (bezprostredná spolupráca bádateľa a informátora)
2. Metóda skrytého kontaktu (prejav informátora sa zaznamenáva bez toho, aby o tom vedel) – príklad z Austrálie Michal Melich
3. Metóda sprostredkovaných kontaktov (dotazníková metóda – príklad ako to robil prof. D. Dudok)

Komunikácia by mala byť prirodzená, uvoľnená, ideálne v nárečí skúmaného prostredia, neformálna, vrátane aj predstavenia výskumníka (príklad predstavenie).

Úvod:

Na nahrávač zaznamenáme:

- Lokalitu a dátum nahrávania
- Meno, priezvisko informátora, resp. aj dievocké priezvisko informátorky
- Dátum narodenia informátora

Záznam:

- Kladieme otázky, skúšame naviesť informátora na tému s cieľom získať stanovaný cieľ výskumu
- Neprerušujeme ho
- Opýtame sa na miesta, ktoré nám neboli jasné, aby zopakoval, prípadne si to zapíšeme
- Opýtame sa od koho to počul, resp. od koho sa to naučil (príklad prečo je to dôležité: autorská pieseň Zuzana Kollárová)

Záver realizácie výskumu:

Do písanky si môžeme zaznačiť iné dôležité údaje o výskume, resp. informátorovi. Vyfotíme ho (súhlas), tiež aj iný relevantný predmet, ktorý nám k téme ukáže).

Spracovanie dát získaných v teréne

1. Selekcia materiálu (napr. vyberáme si vhodný príklad skúmaného nárečia)
2. Transkripcia (prepis nárečového textu)
 - a. Odborná má čo naj dôveryhodnejšie zaznamenať nárečové znenie textu, pomocou osobitných grafík a znamienok. Používa sa najmä vo vedeckej interpretácii, teda v dialektologických výskumoch.
 - b. Čitateľská má umožniť ľahšie vnímanie nárečového textu, napr. dvojhlásky sa píšú ako v spisovanom jazyku, mäkkene a dĺžky hlások sa všade zaznamenávajú atď.
 - c. Kombinovaná sa používa vtedy keď výskum vyžaduje graficky vyznačiť len základné osobitosti nárečí.